

علمی که با شاگردان خود داشت، هرگاه به نقاط ضعف یا قوت آنان برخورد می‌کرد، هرگز با یادآوری آن خودداری نمی‌کرد.

ط‌انثّر از فوت یاران و اظهار همدردی

امام صادق علیه السلام با دریافت خبر رحلت غم‌انگیز برخی از یاران و شاگردان سخت متأثر می‌شد و با صاحبان عزا اظهار همدردی می‌کرد. چنان‌چه نقل گردیده: وقتی که ابان‌بن تغلب از دنیا رفت و خبر وفات او به امام صادق علیه السلام رسید، حضرت براورحمت فرستاد و سوگند یاد کرد که مرگ ابان دل مرا به درد آورد.

ی‌ارحّم و طلب آمرزش برای شاگردان

از آن‌حضرت سخنان بسیار مهم و ارزشمندی در باره برخی شاگردان که از دنیا رفته بودند، شنیده شده است. در این سخنان زیبا نه‌تنها بر عدالت و وثاقت آن بزرگ‌مردان صحه گذاشته شده؛ بلکه به ثبات ایمان و اهل بهشت بودنشان نیز، اشاره گردیده است. بهترین مصداق سخن آن‌حضرت افرادی همانند حمران‌بن اعین و عبدالله‌بن ابی‌یعفور و یونس‌بن ظبیان و بکیربن اعین است.

پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه (با اندکی تلخیص)

• **پی‌نوشت‌ها**

- رجال نجاشی، ص ۸؛
- سفینه البحار، ج ۲، ص ۳۷۰؛
- منتهی‌الآمال، ج ۲، ص ۱۷۹؛
- سفینه البحار، ج ۲، ص ۷۱۹؛
- همان؛
- همان، ج ۲، ص ۲۱؛
- شاگردان مکتب ائمه علیهم‌السلام، ص ۱۰۰؛
- سفینه البحار، ج ۱، ص ۳۳۴؛
- اختصاص مفید، ص ۶۱؛
- تنقیح‌المقال، ج ۱، ص ۱۶۵؛
- منتهی‌الآمال، ج ۲، ص ۱۷۱؛
- همان، ص ۱۷۵؛
- شاگردان مکتب ائمه علیهم‌السلام، ص ۲، رجال نجاشی، ص ۱۰؛
- جامع‌الرواه، ج ۲، ص ۱۹۳؛
- منتهی‌الآمال، ج ۲، ص ۱۷۰ و تنفیح‌المقال، ج ۱، ص ۳۷۱؛
- الکافی، ج ۱، ص ۱۶۹، ج ۳؛
- ارشاد مفید، ص ۲۶۲ و احتیاج طبرسی، ج ۲، ص ۱۱۲؛
- معجم رجال‌الحديث، ج ۱، ص ۲۵؛
- منتهی‌الآمال، ج ۲، ص ۱۸۰؛
- معجم رجال‌الحديث، ج ۳، ص ۳۵۳؛

فاضلیان واکذار کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین اسکندری با بیان اینکه مرحوم آیت‌الله فاضلیان انسان‌سازی و نیروی انسانی را مهم می‌دانست، بیان کرد: گاهی برنامه می‌گذاشت که برای کودکان ۸ و ۹ سال سخنرانی کند.

سرטיפ پاسدار علی شادمانی نیز در این نشست، عنوان کرد: رابطه علما از جمله آیت‌الله فاضلیان با دفاع مقدس پیشینه دارد که این پیشینه مربوط به نقش ایشان در انقلاب اسلامی است که پرچم‌دار بود و از جبهه‌های جهاد وارد این نهضت شده بود. وی با اشاره به اینکه دفاع مقدس از جنس انقلاب اسلامی است، افزود: همان‌طور که رزمندگان به دیدن علما علاقه‌مند بودند، آن‌ها هم به دیدن رزمندگان علاقه داشتند.

سردار شادمانی با بیان اینکه در دوران عمر پرپرکت ایشان در دوران انقلاب و دفاع مقدس بارها دیدارداشتیم و با شاهد دیدارشان با رزمندگان بودم، گفت: نقطه مشترک این دیدارها که بسیار ارزشمند بود، این بود که ایشان بسیار مشتاق بود که لحظه‌های رشادت‌ها و پیروزی‌ها را بشنود؛ البته رزمندگان و فرماندهان نیز، نسبت به این دیدارها بسیار شوق داشتند.

وی تصریح کرد: آیت‌الله فاضلیان، اقلام زندگی‌شان را از جاهایی که اهل خمس بودند تهیه می‌کرد و در جبهه نیز، از غذای رزمندگان نمی‌خورد و سفره‌ای جداگانه برای خود می‌آورد؛ زیرا معتقد بود که این غذا برای ایشان نیست و برای رزمندگان است.

وی اظهار کرد: رزمندگان از همانند پدری که سال‌ها فرزندان را ندیده بودند، در آغوش می‌گرفت و به‌معنای تمام کلمه، انقلابی بود.

امام جعفر صادق علیه‌السلام

و تکریم شاگردان

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدجواد طبسی

چهره مقدس و ملکوتی امام جعفر صادق علیه السلام آن‌قدر روشن و تابناک است که هرگز نیازی به تعریف و تمجید دیگران ندارد؛ بلکه این دیگران بودند که با درک محضر آن‌حضرت و استفاده از وجود پرفیضش، به عالی‌ترین مراتب کمال می‌رسیدند.
دوران ۳۴ ساله امامت ایشان فرصتی طلایی بود تا کاک تشنگان معارف ناب الهی را از زلال سرچشمه وحی سیراب سازد؛ از این رو تمام برخوردهای ایشان با افراد و گروه‌ها حتی دگران‌دیشان خودباخته، آموزنده بود. در این میان یاران و شاگردان آن‌حضرت بیشترین استفاده را بردند و درس‌های ارزنده‌ای را برای آیندگان به‌یادگار گذاشتند. او سال‌ها بر کرسی درس و منبر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار گرفت و هزاران شاگرد را در مکتب خود تربیت کرد. سلوک علمی امام صادق علیه السلام طی این سی و چند سال برخورد شایسته یک استاد را با شاگردان خود به زیباترین وجه ترسیم می‌کند.

• **پ‌انس با شاگردان**

امام صادق علیه السلام شاگردان و یاران خود را دوست می‌داشت و به‌هنگام دیدارشان شادی و خوشحالی می‌کرد و بارها این سرور و شادمانی از آن‌حضرت دیده شد. اینها نمونه‌هایی از آن است:

عنبنه گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: «من از دست مردم مدینه و تنهایی خودم به خدا شکایت می‌کنم تا اینکه شما برما وارد شوید و شما را ببینم و از دیدنتان شادمان شوم. ای‌کاش! این طاعیبه – ابوجعفرمنصور– مرا آزاد می‌گذاشت که خانه‌ای بگیرم و در آن سکونت کنم و شما را نیز همراه خود در آن، جای دهم.

روزی آن‌حضرت شخصی را به دنبال ابوجمزه فرستاد و او را طلبید؛ چون وارد شد، حضرت فرمود: «انی لاستریح اذا رأیتک»؛ ای ابوجمزه! وقتی که تو را می‌بینم قلبم آرام می‌شود.

• **ج‌اجازه سخن به شاگردان**

با اینکه در بسیاری از موارد هیبت امام صادق علیه السلام به هیچ‌کس اجازه نمی‌داد تا به خود جرئت سخن گفتن در محضرآن‌حضرت را بدهد و تمام یاران و شاگردان امام به گوش جان سپرده بودند؛ اما این امام بود که به برخی از یاران دستور می‌داد تا سخن گویند.

روایت شده است که عده‌ای در محضرآن‌حضرت مناظره و گفت‌وگو می‌کردند و حمران‌بن اعین ساکت بود. حضرت به او فرمود: «ای حمران! چرا تو ساکتی و سخن نمی‌گویی؟» حمران گفت: ای آقای من! سوگند یاد کرده‌ام که در مجلسی که شما درآن‌جا‌حضوردارید، هرگزسخن نگویم. حضرت فرمود: «من به تواذن دادم، حال سخن بگو!»

• **د‌بهره‌گیری از افراد توانا و آموزش در حین کار**

امام صادق علیه السلام با ارزیابی قابلیت‌ها و توانمندی‌های شاگردان خود، برخی از آنها را برای پاره‌ای از مسائل و پیشامدها و پاسخ به سؤالات و گفت‌وگوهای علمی پرورش داده بود؛ مثلاً در مباحث کلام و مباحث اعتقادی به‌ویژه مسائل امامت، زیدگانی همانند حمران‌بن‌اعین و هشام‌بن سالم و محمدبن النعمان احول و قیس‌ماصر و هشام‌بن‌الحکم و غیرآنها را تربیت کرده بود و به‌موقع از آنها استفاده می‌کرد.

• **الف‌تشویق و تکریم شاگردان شایسته**

تاریخ زندگی برخی یاران و شاگردان امام صادق علیه السلام و تعبیرات بسیار زیبایی که آن‌حضرت در حضور و یا در غیاب آنها می‌فرمود، به‌خوبی نشان‌گر آن است که امام تا چه حد آنان را مورد تشویق و احترام قرار می‌داد. اکنون نمونه‌هایی از رفتار احترام‌آمیزآن‌حضرت را در حق شاگردان خود ذکر می‌کنیم.

۱. **ابان‌بن تغلب**

ابان‌بن محمدبن ابان‌بن تغلب گوید: از پدرم شنیدم که می‌گفت به اتفاق پدرم ابان‌بن تغلب خدمت امام صادق علیه السلام رسیدیم. همین که نگاه امام به پدرم افتاد، دستور داد بالش برای پدرم نهاده‌اند و با پدرم مصافحه و معانقه کرد و به او خوش‌آمد گفت.

۲. **فضیل‌بن یسار**

هرگاه امام فضیل‌بن یسار را می‌دید، می‌فرمود: «بشرالمخبّین» و سپس می‌فرمود: «هرکه دوست دارد، به سوی مردی از اهل بهشت نظر کند، به او نگاه کند.» و آن‌گاه می‌افزود: فضیل از اصحاب پدر من است و من دوست می‌دارم، کسی را که دوست بدارد، یاران پدرش را.

۳. **هشام‌بن محمد**

امام علیه السلام نسبت به هشام‌بن محمدالسائب کلبی، بسیار عنایت داشت؛ به‌گونه‌ای که هرگاه بر حضرت وارد می‌شد، امام صادق علیه السلام او را در نزد خود می‌نشاند و با او با گشاده‌رویی و انبساط سخن می‌گفت.

۴. **احترام شاگرد جوان و پرتلاش**

در میان یاران امام صادق علیه السلام شاگردان جوانی هم حضور داشتند. یکی از این جوانان، هشام‌بن‌الحکم بود که به‌گفته شیخ مفید آن‌چنان در نزد ابی‌عبدالله علیه السلام مقام و منزلت داشت که گاهی برخی را به‌شگفتی وا می‌داشت. وی می‌نویسد: روزی هشام‌بن‌الحکم در منی بر آن‌حضرت وارد شد، درحالی‌که تازه‌جوانی بیش نبود و در آن مجلس، بزرگان شیعه همانند حمران‌بن‌اعین و قیس ماصرو یونس‌بن یعقوب و ابوجعفراحول و غیرآنها حضور داشتند. امام صادق علیه السلام او را بر همگان مقدم داشت. همین که امام علیه السلام دریافت که احترام به هشام برحضرارگران آمده است، فرمود: هذا ناصراً بقلبه و لسانه و یده؛ «این با قلب و زبان و دستش یاری‌کننده ماست.»

در نشست «الگوینمایی عالمان پارسا و انقلابی» با موضوع سبک زندگی مرحوم آیت‌الله سیدرضا فاضلیان با سخنرانی حجت‌الاسلام والمسلمین ملکی، قائم‌مقام مدیر حوزه‌های علمیه در امور استان‌ها و به‌همت معاونت تهذیب و تربیت حوزه‌های علمیه به‌صورت حضوری وبیناری در قم برگزار شد.

• **آیت‌الله فاضلیان در همه کارهای خود مملو از اخلاص بود**
به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین حمید ملکی در این نشست، عنوان کرد: مرحوم آیت‌الله فاضلیان، پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را اسوه خود قرار داده بود و از انبیا، ارث علمی، معنوی، جهاد و حماسه برده بود.

قائم‌مقام مدیر حوزه‌های علمیه در امور استان‌ها با بیان اینکه مرحوم آیت‌الله فاضلیان در همه ابعاد حضور داشت، اظهار کرد: این عالم انقلابی قبل از انقلاب در مسجد عباس‌آباد همدان بود و هرکسی جرأت حضور در این مسجد را نداشت؛ زیرا وی افشاگری همراه با معنویت داشت.

وی با بیان اینکه بنده ۲۰ روز در دفترآیت‌الله فاضلیان ساکن شدم و در این مدت، شاهد بودم که ایشان با عبادت معاشقه داشت و دست به گردن عبادت بود. حجت‌الاسلام والمسلمین ملکی با بیان اینکه اخلاق مرحوم آیت‌الله فاضلیان باعث شده بود که دردل‌ها نفوذ کند و فراموش نشود، گفت: ایشان در همه کارهای خود؛

• **دروس خارج نظام‌های اسلامی**

گام عملی حوزه علمیه

برای پاسخگویی به نیازهای نظام اسلامی

سلسله دروس خارج نظام‌های اسلامی در حوزه‌های علمیه قم، اصفهان و مشهد، از سوی مدارس و مراکزحوزه علمیه قم، مدرسه سطح‌چهار حوزه علمیه خراسان و دفترامور فضلالی حوزه علمیه اصفهان در جهت پاسخگویی به نیازهای این نظام برگزار می‌شود.
به گزارش خبرگزاری حوزه، حوزه‌های علمیه پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تشکیل حکومت اسلامی با مسائل جدید و مستحذلته‌ای روبه‌رو شدند که برای پاسخ به آن‌ها نیاز بود تا در عین توجه به فقه سنتی، فقه نظام را نیزمدنظر قرار دهند.

همین امرسبب شد، حوزه علمیه کم و بیش به مسائل جدید و مبتلا به ورود داشته باشد؛ ولی این ورود به‌صورت سازمان‌یافته نبود و فعالیت‌ها بیشترشکل جزیره‌ای داشت، تااین‌که رهبریمعظم انقلاب در سفر به قم و دیدار با علما و فضلالی حوزه، بر تأمین نیازهای نظام توسط حوزه‌های علمیه تأکید ویژه‌ای کردند. مقام معظم رهبری در سخنانی حوزه علمیه را مادرنظام دانستند. همین تأکید ایشان سبب شد تا مراجع معظم تقلید، علما، فقها و مسئولان حوزه از جمله مدیریت حوزه‌های علمیه کشور، اعضای شورای عالی حوزه، اعضای جامعه مدرسین و... نگاه ویژه‌ای به این مسئله داشته و مکرراً در مباحث خود، بر پاسخگوی حوزه به نیازهای نظام اسلامی تأکید نمایند.

خوشبختانه چند سالی است که حوزه علمیه به‌صورت جدی و البته با برنامه منسجم و منظم در عرصه فقه نظام داشته و در جهت پاسخگویی به مسائل مستحذله و جدید حکومت اسلامی، دروس خارج متعددی را با حضور اساتید برجسته برگزار می‌کند. در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مدارس و مراکز حوزه علمیه قم، مدرسه سطح‌چهار حوزه علمیه خراسان و دفترامور فضلالی حوزه علمیه اصفهان، اقدام به برگزاری سلسله دروس خارج نظام‌های اسلامی در حوزه‌های علمیه قم، اصفهان و مشهد کرده که، طلاب و فضلالی علاقه‌مند، می‌توانند لیست دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه قم را در سامانه تاحاج به‌آدرس login.ismc.ir مشاهده و آن‌ها را انتخاب کنند.

• **دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه قم**

سلسله دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه قم، در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در ۲۰ درس شامل: فقه روابط اجتماعی، فقه نظام سیاسی، تفسیراجتماعی قرآن، فقه سیاسی، فقه تقنین، فقه مالکیت، فقه پیشگیری از جرم، مکتب و نظام اقتصادی اسلام، فقه رمزارز، فقه سیاسی، بانکداری و معاملات جدید، فقه نظام جامع خانواده، فقه‌القضا، فقه‌الاخلاق، فقه فضای مجازی، فقه روابط بین‌الملل و سیاست خارجی، فقه امنیت خارجی، فقه روابط بین‌الملل و فقه تربیت برگزار می‌شود.

• **دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه خراسان**

دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه خراسان نیز، شامل ۱۷ درس در موضوعات فقه حکومتی، فقه معاشرت، فقه پزشکی، فقه فضای مجازی، فقه اقتصادی، فقه نظام اجتماعی اسلام، فقه خانواده، فقه موسیقی و غنا، فقه شاعرز و فقه سلوک اجتماعی برگزار می‌شود.

• **دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه اصفهان**

دروس خارج نظام‌های اسلامی حوزه علمیه اصفهان نیز، در موضوعات فقه سیاسی، فرهنگی و مذهبی استان در قالب کنگره و فقه‌الاقتصاد و فقه سرفت برگزار می‌شود.

• **هفتمین کنگره**

علامه بلادی بوشهری برگزار می‌شود

حجت‌الاسلام یوسف جمالی، از برگزار ی هفتمین دوره کنگره علمی پژوهشی علامه بلادی بوشهری رحمته‌الله‌علیه خبر داد.

به گزارش خبرگزاری حوزه از بوشهر، حجت‌الاسلام یوسف جمالی، ۲۲مهر در نشست اعضای دبیرخانه کنگره علامه بلادی بوشهری رحمته‌الله‌علیه، از برگزاری هفتمین دوره این کنگره علمی خبر داد و اظهار کرد: استان بوشهر دارای شخصیت‌های مهم و مفاخر علمی و پژوهشی در ادوار مختلف بوده و در این راستا، مفاخر و شخصیت‌های علمی، فرهنگی و مذهبی استان در قالب کنگره و جشنواره به جامعه شناسانده می‌شود.

دبیرهفتمین کنگره علمی پژوهشی علامی بلادی بوشهری رحمته‌الله‌علیه، با اشاره به مهلت ارسال آثار به دبیرخانه‌های این کنگره، اظهار کرد: شرکت‌کنندگان هفتمین کنگره علامه بلادی بوشهری رحمته‌الله‌علیه می‌توانند، آثار خود را تا ۲۰ آبان‌ماه سال جاری ارسال نمایند.

وی افزود: چهار دبیرخانه واقع در حوزه‌های علمیه برداران و خواهران استان، دانشگاه خلیج فارس و نیز دبیرخانه‌ای در قم برای تحویل آثار شرکت‌کنندگان فعال است.

حجت‌الاسلام جمالی درباره زمان و محل برگزاری این کنگره، گفت: کنگره علامه بلادی در آذرماه سال جاری برگزار می‌شود؛ اما با توجه به شرایط کرونایی، در حال حاضر نمی‌توان پیرامون حضوری یا مجازی بودن شکل برگزاری آن صحبت کرد و باید دید شرایط کرونایی به چه شکل است.

دبیرهفتمین کنگره علمی پژوهشی علامی بلادی بوشهری رحمته‌الله‌علیه، یکی دیگر از اهداف برگزاری این کنگره را، ایجاد فضای پژوهشی در بین طلاب و ارتقای این فضا در سطح استان عنوان کرد و گفت: از زمان برگزاری این کنگره در چند سال گذشته، شاهد رشد علمی طلاب در عرصه پژوهش بوده‌ایم و بحمدالله با تلاش‌های صورت‌گرفته این مهم محقق شده است.

گفتنی است، در این جلسه اعضای دبیرخانه، به بیان آسیب‌شناسی کنگره‌های برگزار شده در سنوات گذشته پرداخته و پیشنهادات خود را در راستای ارتقای کیفی کنگره پیش‌رو بیان کردند.

اشتراک افق حوزه

۰۲۵-۰۳۲۹۰۰۵۳۶

۰۹۱۹۶۹۱۴۴۵۰